

НАПРЯМИ РОБОТИ ЩОДО ПАСПОРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Методичні рекомендації

Паспорт навчального закладу – засіб ефективної організації і здійснення освітнього процесу

Ефективність і якість процесу навчання й виховання учнів ПТНЗ значною мірою залежить від забезпечення навчально-виробничого і виховного процесу навчальною та методичною літературою, наочними приладами та технічними засобами навчання, дидактичними матеріалами, тобто від комплексного методичного забезпечення навчального закладу для якісної підготовки фахівців з робітничих професій.

Паспортизація професійно-технічного навчального закладу (ПТНЗ) – це нормативно – правова база, розробка та створення оптимальної системи навчально – матеріальної бази (кабінети, майстерні, лабораторії, полігони, бібліотека, спортивні зали і майданчики тощо), навчально-методичної документації й засобів навчання (відповідно до державних стандартів), необхідних для повного та якісного навчання з професій в межах програми та відведеного робочим навчальним планом бюджету часу, **технології реалізації потреб регіонального ринку праці у кваліфікованих робітниках з конкретних робітничих професій.**

Паспорти поділяються наступним чином:

- паспорт навчального закладу (ПТНЗ);
- паспорт професії;
- паспорт комплексного методичного забезпечення предмета, професійно – практичного навчання (лабораторії, майстерні, навчального полігону), бібліотеки, спортивного залу (майданчика) тощо.

Паспорт – це документ, в якому зафіксована навчально-методична документація, навчальна та методична література, а також стандартний систематизований набір засобів навчання, необхідних для повного та якісного вивчення всіх вузлових питань щодо теми програм теоретичного чи професійно - практичного навчання.

Паспорт з конкретної професії має надати повну уяву про дидактичне забезпечення: навчально - матеріальними і методичними засобами для підготовки певної кількості кваліфікованих робітників з даної професії при одночасному навчанні за визначеними робочим навчальним планом і стандартом, щоб не допускалося зайвого дублювання окремих навчальних елементів.

Паспорт з конкретної професії включає:

- кваліфікаційну характеристику;
- державний стандарт (за наявності), за його відсутності робочі навчальні програми і тематичні плани з кожного предмета відповідно до робочого навчального плану;
- робочий навчальний план і пояснювальну записку;

- **паспорти комплексного методичного забезпечення навчальних предметів професійно – теоретичної підготовки (відповідно до робочого навчального плану) і професійно – практичного навчання (ППН)**, що означає: сукупність засобів та їх систематизація (обладнання, інструмент, наочність, натуральні зразки, роздатковий, інструкційно-технологічний матеріал, картки контролю та самоконтролю знань, умінь і навичок, технічних засобів навчання, творчі завдання тощо, що дозволяють реалізувати кожен тему програми й конкретного уроку, необхідну навчально-методичну документацію;

- критерії оцінювання освітньо – кваліфікаційного рівня.

Основна функція комплексного методичного забезпечення – керівництво процесом формування та розвитку знань, умінь і навичок учнями змісту ПТО.

Поряд з основною виділяють часткові функції, що розкривають основну, зокрема: інформаційну, системоутворюючу, функцію закріплення й самоконтролю, самоосвіти, інтерактивну, координаційну, розвивально-виховну, а також оцінювальну.

Як правило, питаннями комплексно-методичного забезпечення з предмета, професійно – практичного навчання займаються педагогічні працівники, залучаючи до цієї роботи учнів, а керує і координує цю діяльність адміністрація навчального закладу. Вихідним документом для розробки комплексного методичного забезпечення предмета (ППН) є навчальна програма, що визначає зміст процесу навчання у відповідності з вимогами сучасного виробництва, науково-технічного процесу до підготовки кваліфікованих робітників певної галузі.

Основу комплексного методичного забезпечення складають засоби навчання, що виконують загальні дидактичні функції, а саме:

- підвищують ступінь наочності з метою посилення доступності для учнів навчального матеріалу;
- допомагають задовольнити й розвинути пізнавальні інтереси учнів;
- виконують роль джерела інформації;
- виконують роль засобів управління пізнавальною діяльністю учнів з боку викладачів, майстрів виробничого навчання.

Підбір та застосування засобів навчання має здійснюватися комплексно, з урахуванням основних характеристик і компонентів навчально-виробничого процесу.

Розглянемо основні критерії комплексного підходу до методичного забезпечення навчально-виробничого процесу засобами навчання. Комплекс засобів навчання має охоплювати основний зміст всього програмного матеріалу.

Різні засоби навчання мають різні призначення, дидактичні функції та можливості. Комплексність в методичному забезпеченні навчально-виробничого процесу передбачає відбір відповідних засобів навчання з урахуванням їхніх дидактичних функцій для навчальних ситуацій.

Комплексний підхід до методичного забезпечення навчально-виробничого процесу вимагає, щоб засоби навчання в комплексі забезпечували педагогічну діяльність викладача, майстра виробничого навчання та навчальну пізнавальну діяльність учнів на всіх етапах навчально-виробничого процесу: на етапі подачі та

сприйняття навчального матеріалу, на етапі закріплення та удосконалення знань і вмінь, на етапах їх застосування та контролю.

Навчально-виробничий процес має три основні функції: освітню, виховну та розвивальну. Комплексність в методичному забезпеченні навчально-виробничого процесу передбачає реалізацію через засоби навчання всіх трьох функцій процесу навчання.

Комплекс навчально-методичного забезпечення професійно-технічного навчального закладу з предмета (ППН) складається з:

- 1) навчальної документації:
 - робочий навчальний план;
 - навчальна програма;
 - тематичні плани з усіх предметів;
 - плани уроків;
 - перелік навчально-виробничих робіт з професії тощо;
- 2) навчальних засобів для учнів:
 - підручники;
 - навчальні посібники;
 - конспекти уроків, підготовлені викладачами;
 - довідники;
 - збірники задач і завдань для вправ і самостійних робіт;
 - комплекти інструкційно-технологічної документації тощо;
- 3) дидактичних засобів на урок:
 - природні та зображувальні наочні приладдя;
 - технічні засоби навчання;
 - демонстраційне обладнання;
 - тренажери;
 - тренувальні пристрої;
 - комп'ютерна техніка і програмне забезпечення для неї;
 - роздаткові дидактичні матеріали тощо;
- 4) засобів для викладачів, майстрів виробничого навчання:
 - власна методика педагога з предмета (професії);
 - методичні розробки з кожної теми програми;
 - методичні рекомендації;
 - інформаційні матеріали про перспективний педагогічний та виробничий досвід.

Підвищення рівня вимог до обсягу професійних базових знань кваліфікованих робітників зумовлюють необхідність інтенсифікації процесу навчання. А це можливо лише за умови успішного розв'язання проблеми науково-методичного забезпечення навчально-виробничого процесу в навчальному закладі. Правильно організоване науково-методичне забезпечення системи занять з кожного предмета (професії) дозволяє підвищити інформаційну насиченість навчального матеріалу, забезпечує наочність, розширює можливості для самостійної пізнавальної діяльності учнів і активізує їхнє мислення; дозволяє досягнути інтегрального результату педагогічної діяльності.

Розробка комплексного методичного забезпечення у професійно-технічному навчальному закладі здійснюється на засадах системного аналізу змісту навчальних

дисциплін і професійно – практичного навчання. Найбільш розповсюдженою є систематизація за темами уроків. При певних складнощях такої роботи це можна робити за темами навчальних програм.

Якісна діяльність навчального закладу – якісний випускник.

Для підготовки кваліфікованих робітників, здатних швидко адаптуватися в умовах сучасного виробництва, необхідно підвищувати ефективність уроків теоретичного й виробничого навчання. Висока активність учнів досягається під час їхньої роботи. Для того, щоб учні були зайняті повноцінною самостійною роботою, набули умінь застосовувати знання, самостійно вирішувати технічні питання, розвивати своє технічне мислення, потрібні добре обладнані майстерні й кабінети. Тому створення навчально-матеріальної бази є однією з необхідних умов для успішного розв'язання питань активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках.

У навчальному закладі поряд з теоретичними знаннями велику роль відіграють трудові прийоми й навички, реалізація дидактичного принципу наочності, що має надзвичайно важливе значення. Наочні посібники допомагають розкрити суть певного теоретичного положення, конкретизувати уявлення учнів про будову обладнання, інструменту, технології виробничого процесу. Правильний добір комплексу наочних посібників, раціональне, послідовне застосування їх у ході вивчення теми активізують розумову та практичну діяльність учнів, розвивають їхнє технічне мислення та забезпечують зв'язок теоретичного навчання з практичною діяльністю в майстернях.

В умовах дефіциту різноманітних засобів навчання намагання давати учням повноцінні знання, уміння й навички змушує розробляти й створювати ці засоби самостійно.

З позицій системного підходу до організації навчального процесу проблему вибору дидактично найдоцільніших засобів навчання можна вирішити, якщо розглядати їх як форму вираження змісту навчального матеріалу та способів управління та контролю за ходом процесу навчання в умовах педагогічного співробітництва. Саме системний підхід дозволяє пов'язати кожен урок (його зміст, мету, завдання, рівень засвоєння учнями матеріалу, форми й методи) з використанням дидактичних засобів, а якість (досконалість) цих засобів – з реалізацією їхніх функціональних можливостей (інформаційної, евристичної, управління, контролю) і визначити потребу в розробці нових засобів, які сприяли б підвищенню ефективності навчання.

Паспорт комплексного методичного забезпечення предмета (ППН) складається з наступних основних розділів:

Розділ 1 - навчально-методична документація (див. форма 1). Особливу увагу варто приділити забезпеченню навчальної програми інженерно-технічною документацією, що можна здійснити шляхом цільових замовлень по ходу видання нормативів або через інженерну службу підприємства. Технічна документація повинна віддзеркалювати виробничі процеси, на яких учні проходять або будуть проходити навчання. Зразки виробничої документації можна отримати на виробництві, де учні

проходять практичне навчання. Технічна документація має відображати виробничі процеси навчання учнів.

Розділ 2- навчальна література з професії (предмета) (див. форма 2). Систематизацію навчальної літератури доцільно проводити спільно з бібліотечними працівниками.

Розділ 3 - засоби навчання для вивчення тем, розділів і вузлових питань навчального матеріалу предмета (професії) (див. форма 3,4).

Плакати, схеми тощо в навчальному процесі мають важливе дидактичне значення для засвоєння знань учнями, тому рекомендується створювати свої робочі варіанти цих засобів для кожного уроку.

Найбільш складним є дидактичний аналіз аудіовізуальних засобів навчання (мультимедіа, кінофільмів, діафільмів). Впровадження в навчальний процес відеотехніки значно підвищує ефективність професійного навчання. Дидактичні засоби та їхні методичні можливості можуть бути значно розширені при комплексному поєднанні їх з іншими засобами.

Впровадження в навчальний процес комп'ютерної техніки дозволяє значно підвищити ефективність самонавчання за умови відповідного програмного забезпечення.

Розміщення комплексів засобів навчання й контролю в навчальному кабінеті може бути, наприклад, таким: засоби для постійного використання в навчальному процесі можуть знаходитися в навчальному кабінеті, інші – на робочих місцях викладачів, майстрів виробничого навчання та в препаратурській навчального кабінету.

У процесі вибору засобів навчання треба враховувати, що постійне застосування на уроці одного й того самого засобу втомлює учнів, знижує їхню зацікавленість. Тому варто їх міняти, наприклад: спочатку показати робоче креслення, потім графічно виконати його на дошці, а учні повторюють це в робочих зошитах чи конспектах; через деякий час продемонструвати динамічний плакат або відповідний макет, а на завершення – телепоказ фрагментів різних робочих креслень з контрольним опитуванням учнів.

Для проектування оптимального набору засобів навчання і контролю необхідно проаналізувати їх дидактичні можливості (функції). Комплексність методичного забезпечення передбачає вибір відповідних засобів з урахуванням їх переважаючих дидактичних функцій (можливостей та ситуацій їх застосування). Переважаючі дидактичні функції найбільш розповсюджених засобів теоретичного та професійно - практичного навчання й типові ситуації їхнього застосування відображені у додатку А.

При систематизації засобів навчання і контролю рекомендується з кожної теми визначити базовий засіб, на основі якого буде здійснюватися процес вивчення нового матеріалу. При всій різноманітності засобів навчання наявність базового засобу дозволяє забезпечити необхідною інформацією практично всі теми навчальної програми, здійснювати процес навчання у різних варіантах, реалізувати зв'язок теорії з практикою.

Вимоги до якості підготовки кваліфікованих робітників зростають, і як наслідок – зростають вимоги до методики навчання та до засобів навчання. Паспорти комплексного методичного забезпечення у професійно-технічних навчальних закладах сприяють забезпеченню необхідної й достатньої бази для якісного засвоєння

навчального матеріалу, дають можливість швидко реагувати на якісне та кількісне осучаснення засобів навчання та їх контроль.

Комплексне методичне забезпечення професійного навчання – планування, розробка й створення оптимальної системи (комплексу) навчально – методичної документації і засобів навчання, необхідних для забезпечення повного і якісного процесу навчання учнів і студентів професій у межах змісту й часу, що визначаються відповідно до навчальних планів і програм.

Форма 1

Розділ 1. Навчально-методична документація з предмета (професії)

Назва Документу	Затверджено коли і ким	Дата надходження	Примітка
1. Державний стандарт (за наявності)			
2. Навчальна програма			
3. Тематичний план			
4. Перелік навчально-виробничих робіт з професій (для КМЗ з професії)			

5. Нормативи оснащення і діяльності навчального кабінету (лабораторії, майстерні тощо)			
6. Комплект комплексних контрольних робіт (завдань)			

Форма 2

Розділ 2. Навчальна література і навчально – методичні матеріали з предмета (професії)

Вид навчальної Літератури	Найменування, автор, ким видано, рік видання, гриф	Відмітка про наявність, кількість	Планування строку придбання, розробки, виготовлення	Відповідальний	Відмітка про придбання, розробку, виготовлення
1. Підручники					
2. Навчальні посібники					
3. Конспекти уроків					
4. Довідники					
5. Збірник задач і вправ					
6. Посібник для проведення лабораторних (практичних) робіт					
7. Посібники з предмета (професії)					
8. Альбоми робочих креслень					
9. Альбом карт технологічного процесу					

Форма 3

Розділ 3. Перелік дидактичних засобів навчання для вивчення матеріалу предмета (професійного практичного навчання)

Вид і найменування засобів навчання	Вид кодування засобу навчання	Відмітка про наявність (кількість)	Запланований термін розробки, виготовлення, придбання	Відповідальний	Відмітка про розробку, виготовлення, придбання

**Систематизація дидактичних засобів навчання за темами уроків (розділів)
програми предмета (професійно – практичного навчання)**

Теми уроків (розділів) (кількість годин)	Вид (по коду з форми 4) засобів навчання	Примітка
1.		
2.		
3.		

Засоби навчання, їхні дидактичні функції та навчальні ситуації застосування

№ п.п.	Засоби навчання	Основні дидактичні функції (можливості)	Типові навчальні ситуації застосування
1.	Натуральні наочні посібники	1) дозволяють отримати точну уяву про зовнішній вигляд, будову, взаємодію частин, властивості, вимоги до якості; 2) дозволяють вивчити способи застосування, регулювання, налагодження об'єктів, що вивчаються	Демонстрація та самостійне вивчення: 1) будови; 2) призначення; 3) властивостей; 4) способів застосування, регулювання, налагодження тощо.
2.	Зображувальні наочні посібники: - плакати; - таблиці; - схеми; - фотографії; - тощо	1) передають інформацію про процеси та об'єкти в різних формах: - образній; - графічній; - схематичній; - цифровій; 2) дозволяють показати: - зовнішній вигляд; - внутрішню будову; - принцип роботи; - якісні та кількісні показники об'єктів, процесів, явищ	Демонстрація та самостійне вивчення: 1) принципу дії; 2) будови; 3) призначення; 4) кількісних та якісних показників
3.	Об'ємні засоби навчання: - моделі; - макети; - муляжі	1) дозволяють вивчати принципи дії, взаємодії частин, кінематику механізмів у дії; 2) дозволяють отримати чітку уяву про зовнішній вигляд, будову, форму, розміри,	1) демонстрація та самостійне вивчення принципів дії, взаємодії складових частин, кінематичних ланцюгів механізмів; 2) демонстрація та самостійне використання загальних відомостей про об'єкти, що вивчаються
4.	Екранні засоби навчання:	Засоби наочності, які виступають у ролі самостійного джерела інформації: 1) розкривають процеси та явища в динаміці їхнього розвитку; 2) дозволяють вивчати нові види техніки та технології, передові методи праці	1) вивчення об'єктів, явищ, процесів, які недоступні безпосередньому сприйманню; 2) вивчення внутрішньої будови машин, механізмів, агрегатів, пристроїв і процесів, що відбуваються в них; 3) вивчення циклічних процесів, дій, рухів, відеозапис та аналіз власних

			дій; 4) демонстрація робочих операцій, навчально-виробничих ситуацій, технічних процесів
5.	Транспаранти	Дозволяють за допомогою кодоскопу передавати візуальну інформацію у вигляді малюнка, креслення, схеми, графіка чи тексту, а також демонструвати плоскі прозорі моделі механізмів	Демонстрація об'єктів та їхніх частин, процесів, явищ у змодельованій формі.
6.	Фазограми (накладання транспарантів)	Дозволяють відтворювати за допомогою кодоскопу складні зображення „по фазах” шляхом накладання транспарантів	При необхідності послідовної демонстрації зображень і від частин до цілого
7.	Дидактичні матеріали для роботи учнів: -картки-завдання; -узагальнюючі таблиці та інші матеріали на друкованій основі	1) дозволяють швидко запропонувати учням різноманітні навчальні завдання, форми для заповнення при самостійному вивченні, закріпленні та використанні навчального матеріалу; 2) дозволяють індивідуалізувати навчальний процес	1) самостійне вивчення, закріплення, повторення, систематизація навчального матеріалу; 2) контроль знань та вмінь учнів; 3) програмоване вивчення навчального матеріалу
8.	Звукозапис	Дозволяють відтворювати через магнітофонні пристрої різноманітні звукові характеристики працюючих машин, механізмів, апаратів	1) демонстрація та відпрацювання прийомів слухової діагностики та регулювання машин і механізмів; 2) проведення спеціальних занять і вправ з розвитку професійного слуху учнів
9.	Тренажери	1) моделюють будову та функції технічних об'єктів; 2) сприяють орієнтуванню учнів при переході від вивчення теорії до практики; 3) створюють можливість наблизити учнів до реальної виробничої обстановки; 4) дозволяють учням відпрацювати необхідні режими роботи, імітувати складні умови праці та аварійні ситуації; 5) допомагають формувати прийоми самоконтролю	Відпрацювання трудових вмінь та навичок обслуговування складного виробничого обладнання в навчальних умовах
10.	Тестувальні пристрої	1) використовують для полегшення формування одного з рухових навиків з використання нескладних приладів і пристосувань на початкових етапах вправ; 2) ефективним засобом розвитку самоконтролю	Відпрацювання початкових умінь у навчальних умовах на початкових етапах вивчення прийомів операцій
11.	Інструкційні карти	Включають інструктивні вказівки та пояснення з правил, послідовності та технічних вимог щодо виконання трудових прийомів та видів робіт з професій	Вивчення в процесі виробничого навчання трудових прийомів, операцій і видів робіт
12.	Технологічні (інструкційно-технологічні) карти	1) розкривають технологічну послідовність виконання, зміст інструктивних вказівок і технічних вимог до технологічних переходів; 2) відображають технічні засоби та режими виконання робіт комплексного характеру	Виконання робіт комплексного характеру
13.	Завдання для виконання лабораторно-практичних робіт	Розкривають загальні теоретичні відомості про сутність явищ чи процесів, які досліджуються чи перевіряються, засоби та послідовність виконання лабораторно-практичної роботи, способи фіксування результатів і висновків, характер звітності про проведення роботи	Проведення лабораторно-практичних робіт ілюстративного та дослідницького характеру
14.	Навчальні програми для комп'ютера	1) дозволяють індивідуалізувати процес навчання; 2) моделювати процеси та явища в динаміці; 3) самостійне джерело інформації	1) самостійне вивчення навчального матеріалу та закріплення, повторення та систематизація; 2) контроль (самоконтроль) знань та вмінь учнів

**Міністерство освіти і науки України
Управління освіти і науки Миколаївської облдержадміністрації
ПТНЗ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
директор

ПАСПОРТ
комплексно – методичного забезпечення
з предмета «електротехніка» год.

викладач:
Петренко А.А.
спеціаліст 1 категорії
ст.викладач

Розглянуто на засіданні МК « »
протокол від №

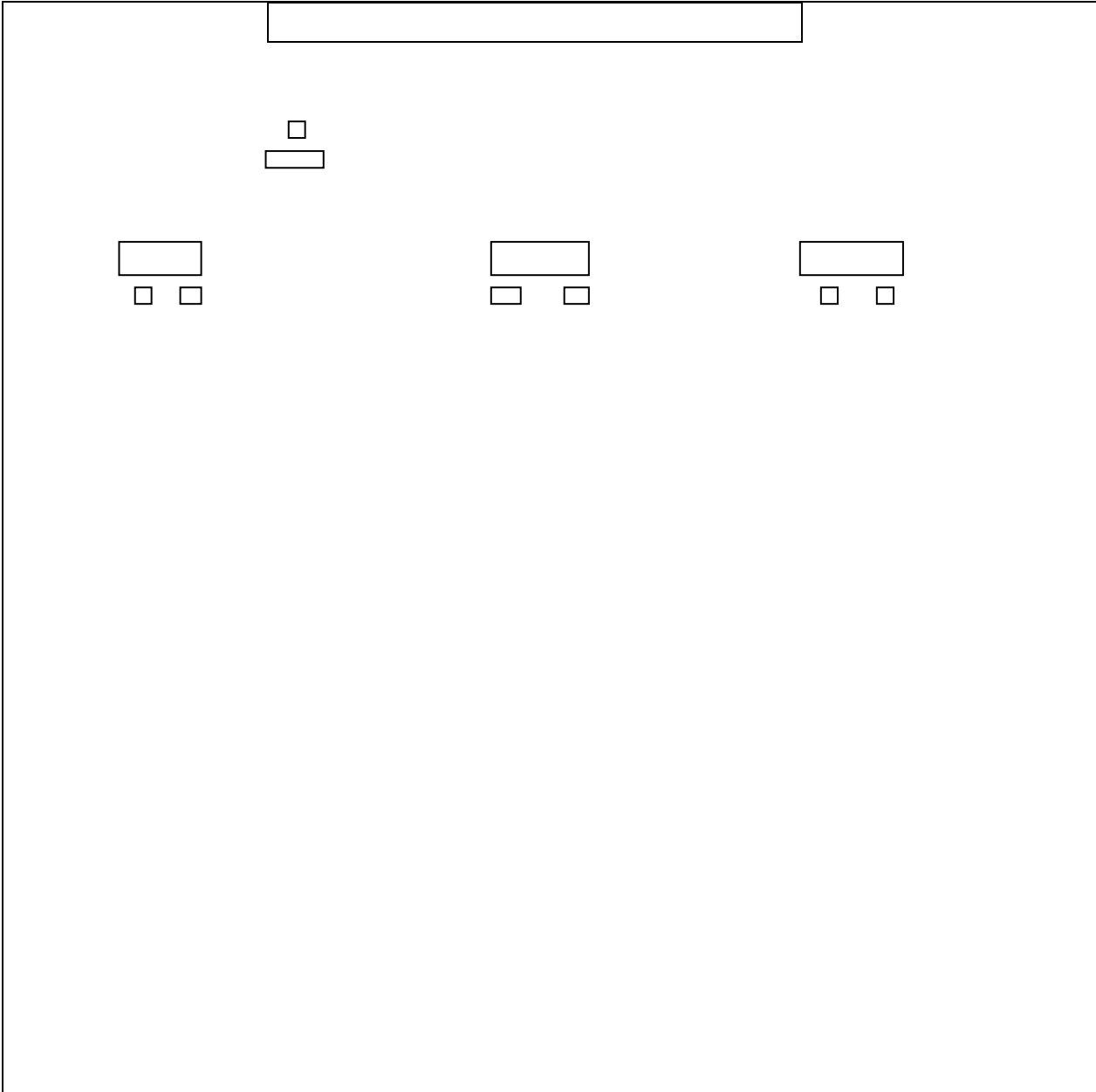
ПЛАН – СХЕМА

кабінетна дошка;

робоче місце педагога: стіл, стілець, комп'ютер;

робочі місця учнів: столи -15 шт., стільці – 30 шт.

тощо

За санітарними вимогами:

**Розділ 1. Навчально-методична документація
з предмета (професії)**

Назва документа	Затверджено коли і ким	Дата надходження	Примітка
1. Державний стандарт (за наявності)	ДСПТО Міністерство освіти і науки України 29.08.2007 р.	15.09.2007р	
2. Навчальна програма	ДСПТО (за відсутності ДС протокол МК)		
3. Тематичний план	ДСПТО		
4. Перелік навчально-виробничих робіт з професій (для КМЗ з професії)	Протокол МК: від №	25.08.2007 р.	
5. Нормативи оснащення і діяльності навчального кабінету (лабораторії, майстерні тощо)	ОСТ – 01 «Нормативи»		
6. Комплект комплексних контрольних робіт (завдань)	10 варіантів		

**Розділ 2. Навчальна література і навчально – методичні матеріали з
предмета (професії)**

Вид навчальної літератури	Найменування, автор, ким видано, рік видання, гриф	Відмітка про наявність, кількість	Планування строку придбання, розробки, виготовлення	Відпові дальний	Відмітка про придбання, розробку, виготовлення
1. Підручники	1.1 1.2 1.3				
2. Навчальні посібники					
3. Конспекти уроків					
4. Довідники					
5. Збірник задач і вправ					
6. Посібник для проведення лабораторних (практичних) робіт					
7. Посібники з предмета (професії)					
8. Альбоми робочих креслень	Тема №1«... » Тема №2«... »	30 шт.			
9. Альбом карт технологічного процесу	Тема №1«... » Тема №2«... »	15 шт.			
10.					

Розділ 3. Перелік дидактичних засобів навчання для вивчення матеріалу предмета (професійного практичного навчання)

Вид і найменування засобів навчання	Вид кодування засобу навчання	Відмітка про наявність (кількість)	Запланований термін розробки, виготовлення, придбання (перспектива мінімум на 3 роки 2007-2009)	Відповідає	Відмітка про розробку, виготовлення, придбання
1. Плакати:	ПЛ	45			13
1.1 Джерела струму	ПЛ 1	1	-	-	-
1.2 Коло постійного струму	ПЛ 2	3	-	-	-
1.3 Коло змінного струму	ПЛ	-	Жовтень, 2007 р.	Іванов
1.4					
2. Схеми:	СХ	21			8
2.1 Послідовне з'єднання	СХ 1	1	-	-	-
2.2 Елементи ел. кола	СХ	-	Вересень, 2007 р.	Петров	Творча робота учнів
2.3.....					
3. Моделі	МД				
3.1	МД 1				
4. Макети	МК				
4.1	МК 1	-	Грудень, 2007 р.	Петров	Творча робота учнів
5.					
6. Обладнання:					
6.1 верстаки					

**Систематизація дидактичних засобів навчання за темами уроків (розділів)
програми предмета (професійно – практичного навчання)**

Теми уроків (розділів) (кількість годин)	Вид (по коду з форми 4) засобів навчання	Примітка
1.«Трансформатори» - 6 год. 1.1 Будова трансформатора 1.6	ПЛ 13, 14,21 МК 5	
2.		
3.		